

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. maja 1886. l.

XXVI. leto.

Prvo berilo in slovnica za slov. ljud. šole.

(Odgovor ocenjevalčev.)

(Dalje.)

Pri tej priliki bodi omenjeno, da nimajo le jezikosloveci besede o vzgojeznanski terminologiji, ampak tudi mi šolniki, katerim je pomen izrazov boljše znan, ter da ni mogoče kar tako odpraviti izrazov, ki so — pravilno ali nepravilno — prišli sčasoma v občno rabo. Tak izraz je naš „vodja“ za „Director“. Njemu se je stoprv v novejšem času pridružil izraz „ravnatelj“, ne pa da bi ga bil izpodrinil. Po „politični šolski ustavi“ (11. avgusta 1805. l.) se je imenoval ravnajoči učitelj na „glavnih“ šolah „Director“. „Director“ se je slovenil v pismenem jeziku z besedo „vodja“ in pozneje tudi z besedo „ravnatelj“, koje Janežič-ev slovar l. 1851. še ne pozná. Z „državnim šolskim zakonom“ (14. maja 1869. l.) se je vpeljal naslov „Leiter“ za ravnajočega učitelja na ljudskih šolah. Ta naslov so nekateri učitelji slovenili s prejšnjim naslovom „vodja“, zopet drugi celó z besedo „ravnatelj“, nekateri pa, nezadovoljni s tema zamenjujúcima se in vsled večletne rabe z „Director“ istoznačnima besedama, začeli so rabiti jezikoslovno popolnoma pravilno ime „voditelj“. Če tudi ni jezikoslovno razločka gledé pomena mej besedama „vodja“ in „voditelj“, vendar mislim, da bi nam ti besedi iz navedenih ozirov v vzgojeznanski terminologiji ne smeli biti istega pomena. Da se obe izpeljujeta iz korena istega glagola, nas nima nič motiti, saj se tudi laški „direttore“ in „dirigente“ izvajata iz deležnikov istega glagola „dirigere“.

Gospoda tovariša pišeta dalje: „Očita nama, da ne poznava teh (primorskih) učnih načrtov, kateri bi morali biti merodajni pri sestávi knjige za slov. ljud. šole“.

Na to jaz: Jaz nisem tega trdil le o primorskih učnih načrtih, ampak o načrtih vseh slovenskih pokrajin. Da so pa naši primorski učni načrti tudi merodajni, sledí, ker zakonito vežejo velik del slov. ljudskih šol, ter se odlikújejo tudi po nekaterih važnostih. Važni pa so: 1. ker predpisujejo tudi tvarino nazornega pouka, 2. ker so pisani tudi v slovenskem jeziku, in 3. ker imajo kot dodatek važne, tudi v slovenščini pisane pedagogične opazke, ki so z ozirom na naše še le vzbujajoče se pedagogično slovstvo zanimljive za vsacega slovenskega učitelja.

Dalje pravita: „Pri sestávi berila sva se ozirala tudi na primorske učne načrte, katere sva posnela iz J. Lapajnejeve praktične metodike, sestávljene na podlogi teh načrtov. Primerjeva je te z najinim berilom ne najdeva tu nobene pomankljivosti. Res nimava v knjigi nazorne tvarine v istem redu razvrstene (sic!), kakor je sploh v učnih načrtih, a vendar knjiga obsega vso tvarino“.

O razvrstitvi berilne tvarine sem se jaz izrazil v oceni pohvalno, a pomanjkljivo obravnavano najdem tvarino iz prirodnega kraljestva, ki tudi blažilno vpliva na otroško srce, t. j. iz rudništva.

Naši primorski učni načrti zahtevajo za II. šolsko leto (oziroma za III. na eno- in dvorazrednih šolah) iz rudništva: najnavadnije rudnine (gorljive, kovine, kamene)- in to ne le imenovati, ampak tudi razločevati po njih tvarini in rabi, poiskati njih poglavitne znake, preiskovati in navajati, kako se javljajo dotične moči.

Gospoda pravita: „V oddelku „Gozd“ se omenjajo divje živali . . . rudnine itd.“ — A jaz ne najdem v tem oddelku o rudninah ni duha ni sluha; kajti „puška,“ „sekira,“ „žaga,“ „nož“ menda niso rudnine. Pač pa ustreza v tem obziru berilni sestavek „Voda“ in pa v oddelku „Zemlja in zrak“ troje stavkov, ki govoré o rudninah, in ti so: Rudarji kopljejo iz zemlje rudo in premog. Iz rud topé kovine. Zidarji dobé iz zemlje kámenje in apno za zidanje, opekar in lončar pa ilovico. — Razen tega se glási v u-ganki na str. 63. odgovor: To železo je, ki skoplje, rani vse — in pa vprašanje: Kaj je bolj od jekla močno in trdo?

— In to je vse! — Sedaj pa naj čest. čitalci „Tovariševi“ sóde, ali knjiga res ob-sega vso nazorno tvarino predpisano v naših primorskih učnih načrtih, ali pa sem imel jaz prav, ko sem trdil, da berilo ne ugaja v istej meri primorskim ljudskim šolam kot kranjskim?! —

Toliko tvarine iz rudništva se nahaja tudi v kakem abecedniku.

Moje trditve pa, da naj „Berilo“ namenjeno za II. šolsko leto podá učitelju vso snov nazornega nauka, kar je zahtevajo učni načrti, pač ne gre takó razlagati kot mi-slita gospoda tovariša. Kdor pozná svrho nazornega pouka, njegovo stališče nasproti poz-nejšim realijam, katerim ima pripravljati pot z razširjevanjem otrokovega nazornega kroga, tolmačiti si mora to mojo trditev le takó, da naj „Berilo“, ki ne urejuje nazorne tvarine po form alnih kategorijah, ampak po stvarnih predmetnih skupinah, obsega vse, rečem: vse glavne skupine po učnem načrtu zahtevane nazorne tvarine, ka-tere skupine naj bódo po svojej važnosti in namenu knjige primerno obravna-vane — obsegaje glavne skupinske predmete, katerih število, dalje obseg in obliko nji-hove obravnave je prepuščati pač le volitvi knjiginega pisatelja.

Tem zahtevam pa more „Berilo“ zadostiti, ne da bi moralo postati preobsežno in predrago.

Gospodoma tovarišema ne ugaja moj nasvèt, da bi „Berilo“ začetka imelo ob krat-kem iz „Abecednika“ ponovljene vaje v čitanji; gospoda pravita namreč, da je mnogo vspešneje in prikladneje skupno ponovilo v začetku šolskega leta nego ponavljanje po knjigi, — česar pa jaz tudi nisem zanikoval. Rekel sem namreč, da bi ponovitev v knjigi dobro služila v **podporo** učitelju in učencem pri skupnem ponavljanji. Iz tega pa sledí, da stavim gledé važnosti v prvo vrsto skupno ponavljanje na tabli oziroma pisankah, na stenskih tablah in predelniku za tiskane črke in v drugo vrsto ponavljanje v „Be-rilu“ — v šoli in domá. Ako je resničen latinski izrek: Variatio delectat, ter ima ve-ljavo tudi za šolo, potém mu je popolnoma ustrezno z mojim nasvètom. Ponovitev na tabli, pisankah, stenski tabli in predelniku za tiskane črke postane s ponovitvijo v „Be-rilu“ še mnogovrstnejša. Vrhi tega se s tem učencu omogočuje in olajšuje ponovitev na domu. Ako se pa učitelj bojí, kakor gospoda Razinger in Žumer, da bi slabejši otroci ponavlja v „Berilu“ pri čitanji v koru lahko izgubili mesto, kder se bére, naj pa ukaže otrokom iz knjige brati posamezno, in ako se tudi pri posameznem čitanji bojí, da bi slabejši učenec ne mogel slediti boljšemu, stóji mu v odpravo tega nedostatka na razpo-laganje mnogo pripomočkov, koje imenovati bi tú ne bilo primerno. Sploh pa se mi ne

zdi ta bojazen na mestu. Če rabi učitelj pri ponavljanji na tabli blizu enake vaje kakor so v „Berilu“, če je skupno ponavlja na predelniku in v pisankah, potem mislim, da ne more ponovitev v knjigi delati naj manjše težave tudi šibkemu učencu.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Felician Globočnik r. 19. okt. 1810 v Braslovčah, mašnik l. 1833, tedaj mej prvimi učenci Slomšekovimi, naposled župnik v Grižah u. 22. nov. 1873. — Mej knjigami, ki jih je Slomšek spravil na svetlo, šteje se:

a) Martin mladi pušavnik, pripoved za otroke. Nach dem Deutschen: Gottfried der junge Einsiedler, von Christoph Schmid, bearbeitet von F. G. t. j. Fel. Globočnik l. 1836 (Mnemos. Slav. 164. I. Knj. Lend. 232).

b) Dvoje fantov. Blagi Fridolin ino hudobni Bric. Nekaj za stariše ino otroke, iz pisem Kristofa Šmida. Poslov. Fel. Globočnik. V Celovci 1841. 8. I—VI. 176. Nat. J. Leon (Lend. I. 237).

c) Čujte, čujte, kaj žganje dela! Prigodba žalostna ino vesela za Slovence. Poslovenil F. Globočnik. V Celovci 1847. 8. 123. (I. 239).

d) Koroške ino Štajarske Pesme . . . Ahacel . . . II. 1838. III. 1852. — Med njimi je Fel. Globočnikova (po III. nat.):

Veselica.

1. Veselo na sveti živet'
Si mormo prav lepo zapet';
Le naj se nam serce ogreje,
Molčati nobeden ne smeje.	6. Ni tukaj ostaje za nas,
Tud hrast se podere svoj čas;
Če ravno slovo bomo vzeli,
Ostanemo vender veseli . . .
2. Ker pridejo žalostne dni,
Se hitro nam vse premeni,
Nam cvetje veselja odpade,
Nas solze posilijo rade . . .	8. Prijateli! kaj je za to,
Saj Oče nas združil spet bo;
Pošteno le tako živimo,
Da zopet se tam veselimo.

e) Djanje Svetnikov Božjih . . I. 1853. II. 1854. — Mej družniki, ki so s Slomšekom spisali je, imenuje se v predgovoru tudi Felician Globočnik.

f) Navod pobožnega življenja in lepega zadržanja. Gl. Ponovilo potrebnih naukov za nedelske šole na kmetih. U Beču 1854. 8. I.—IV. 742. (I. Lend. 246—7.) Poleg Galura Bernarda knezoškofa Briksenskega posnel Felician Globočnik. Obsega str. 207—314: Od dolžnosti Boga ljubiti in častiti, od človeka in človeškega rodu, potrebne pomoči k lepemu zadržanju do ljudi, od zadržanja ljudi, ki morajo skupej živeti, od zadržanja zunej hiše ali doma, v mnogoterih okolišinah in do mnogoterih ljudi, do neumne živine itd.

g) Po Drobntincah od l. 1848 do 1859 nekteri spiski in spevi na pr. l. 1848: Zlata svatba; l. 1856: Moja tičica (Preljuba moja tičica! — Vsa ljubezniva pevcica! — Le pevaj, spevaj mi sladko, — Da mi serce ožvelo bo! itd.); l. 1858: Deklica ob dekliških duhovnih vajah itd. — L. 1859: Janez Goličnik, nekdamni Grižki fajmošter, kjer piše Felician Globočnik na pr.:

„Slavne dela verlih móž so lepa svetla luč, ki prijazno sveti vsm, kateri jo ljubijo; ona se ne sme povezniti, temuč na svečnik postaviti, da jo pošteni ljudje vidijo, in Očeta luči hvalijo, od kterega vse dobro pride. — Taka luč je bilo spomina vredno življenje